30e jaargang - no. 8 - **21/2/'86**

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Heilige maskerade

Toen intussen duizenden mensen waren bijeengekomen, zodat zij elkander verdrongen, begon Hij te spreken; in de eerste plaats tot zijn discipelen: Wacht u voor de zuurdesem, dat is de huichelarij der Farizeeën.
Er is niets bedekt of het zal geopenbaard worden, en verborgen of het zal bekend worden. *Lukas 12 : 1 en 2*

Het is mogelijk dat iemand deze tekst leest en dan pas halverwege geestelijk de oren spitst. Daar dus, waar de woorden van Jezus beginnen: Wacht u voor de zuurdesem ... Daar schijnt de tekst voor ons pas interessant te worden. Wat er aan voorafgaat zou er maar volledigheidshalve kunnen staan. Toch werpen juist die weinigzeggende inleidende woorden een scherp licht op wat Jezus bedoelde met het vermaan tot de discipelen.

DOOR J. KRANENBURG ROLDE

Wij lezen dat de Heiland zich hier in de eerste plaats richtte tot zijn discipelen. Dat kom je in de evangelieverhalen herhaaldelijk tegen, dat de Heiland zijn discipelen apart neemt, vooral na een ontmoeting met de schare. Maar hier valt het op dat Hij de discipelen aanspreekt in bijzijn van de schare: toen intussen duizenden mensen waren bijeengekomen, zodat zij elkander verdrongen. Toen! Wij mogen aannemen dat de Heiland niet zonder opzet dat ogenblik koos voor zijn vermaan. Zorgvuldig getimed.
Niet achter elk bijbelwoord gaat een heilgeheim schuil, maar het is wel nodig, bij het bijbellezen voortdurend op ons qui-vive te zijn. Hier werpt dat ook duidelijk vruchten af.
De Heiland heeft gewild dat de duizenden zouden horen, hoe Hij zijn discipelen elke vorm van theaterspel verbood. Daarmee heeft Hij de schare de bevoegdheid gegeven, de discipelen te beoordelen op echtheid bij de navolging van hun Meester.
Zo gelezen gaan Jezus' woorden ons temeer aan want deze bevoegdheid is gebleven: onze omgeving heeft van Godswege het volste recht om kritisch naar ons te kijken en te kontroleren of wij echt zijn als christenen of een rol spelen.

Huichelarij is het kenmerk van de Farizeeën.
Het is een zuurdesem dat zijn hele leven doortrekt en dat terug te vinden is in zijn leer en in zijn godsdienstige gedragingen. In de taal van het Nieuwe Testament is de huichelaar een toneelspeler, die een masker draagt. Met dat masker voor speelt hij een rol en daarin wil hij gezien worden. Hij zoekt ook het applaus. Van de mensen, maar vooral van God.

Daar zit de onnozele vergissing achter dat het mogelijk is, voor God een rol te spelen en daarin ernstig te worden genomen. Dat komt natuurlijk doordat wij ook voor onszelf dat masker dragen. 'Ik bèn de mens die ik speel' hoorde ik pas nog een Nederlands acteur zeggen.
De huichelaar, de maskerdrager wil niet voor God verschijnen, zoals Hij is: als een zondaar die eerbiedig om vergeving moet vragen en zó alleen voor God kan bestaan.
Er is voor God geen groter kwaad dan deze maskerade. Wie er over nadenkt krijgt ineens een stroom woorden beschikbaar om de onechtheid te beschrijven, waarin wij soms vervallen: de make-up van onze christelijke gewoonten, de theaterkus van onze liefde, het gebed als een sierlijke buiging naar God die onze toeschouwer is.

Dat maskerspel heeft de Here Jezus zijn discipelen niet slechts verboden, Hij heeft ook gezegd dat het zinloos is omdat we toch worden doorzien.
Dáárop zou ik de woorden willen laten slaan, die de Heiland toen óók sprak: 'Er is niets bedekt of het zal openbaar worden en verborgen of het zal bekend worden'.
Hier hebben wij de neiging om een grote sprong te maken en te denken aan de jongste dag. Dán zullen wij immers naar het apostolisch woord allen voor de rechterstoel van Christus openbaar worden (2 Cor. 5 : 10). Alle maskers zullen dan af moeten. Dat is ook wel zo, maar ik denk dat we deze woorden niet zo ver vooruit moeten schuiven. Wat wij bedekken wordt **nu** openbaar en wat wij verbergen wordt **nu** al bekend. Waarschijnlijk is dat regel. Niet alleen worden wij doorzien door God, maar als regel ook door de mensen. Echte navolging laat zich niet nabootsen, net zo min als echte liefde onder mensen. Die wordt doorzien, al kan de onechtheid niet bewezen worden. En wanneer wij iets nabootsen in de relatie tot God geven wij de omgeving een geldig argument in handen tegen het evangelie dat wij zeggen te vertegenwoordigen.

Er is een wrang gezegde dat ik eens uit De Strijdkreet plukte: Ik geloof wel in God, maar ik vertrouw zijn grondpersoneel niet. Echt grappig is het niet, maar je kunt je er niet van afmaken door te zeggen dat de mensen over het grondpersoneel heen naar God moeten zien. Het is niet waar dat zij die zich aan het christelijk geloof onttrekken niet zouden mogen wijzen op het gedrag van de christenen. Zij mogen dat wel.

Is dit dan niet een woord om het stikkensbenauwd onder te krijgen? Ja, maar het evangelie haalt ons ook uit die benauwdheid vandaan.
We weten toch hoe de bijbel het ons mogelijk maakt in het leven van een aantal groten uit het koninkrijk van God naar binnen te kijken? Is het u wel eens opgevallen dat het allesbehalve levensbeschrijvingen van heiligen zijn? Ik bedoel geen zondelozen? Wat weten we niet van David, van Jakob, van Petrus? Kan dat geen kwaad voor het evangelie dat die zonden zo open en bloot worden beschreven?
Nee, want ik denk dat het niet de zonden van Gods kinderen zijn die de ander beletten te geloven. Niet de zonde, maar de zonde, die een masker draagt, het gemaskerde kwaad, het vrome bedrog, dát zal de ander tegenhouden.
De groten in het rijk van God, waarvan de bijbel ons de zonden onthult, hebben er zich in geschikt dat God hun het masker afnam. Ze hebben het masker afgelegd, dat is de andere kant van de zaak, en kwamen als zondaren voor God te staan. Tegenover de beschuldiging van de profeet Nathan staat psalm 51 in de bijbel. Zo staat David geen zondaar meer in de weg om tot God te gaan.

Het zijn niet onze zonden die de ander beletten te geloven, maar het is de vrome schijn, die er soms is.
Anders zouden hoeren en tollenaren toch ook niet mogen voorgaan? Dat is niet omdat die geen zonden hebben, maar omdat ze geen masker dragen.

Inhoud

57 Ds J. Kranenburg, Heilige maskerade
58 Ds H. J. van der Kwast, De Doleantie een mislukking?
59 Drs A. Keizer, De betekenis van de reformatorische beweging van de jaren '30 voor het Gereformeerde leven (5)
59 Ds A. H. Algra, Pastorale Notities
60 D. W. L. Milo, Het ruime hemelrond
62 K. Janssens, Gerard Walschap (1)
63 P. C. van Wijk, Terloops ...
63 Drs O. Mooiweer, Persschouw

De Doleantie een mislukking?

Het is dit jaar een eeuw geleden dat zich in ons land de Doleantie voltrok. In het kader van de herdenking werd in Amsterdam een symposion gehouden, waarin sprekers van gereformeerde en hervormde huize, maar ook „buitenstaanders", inleidingen hielden over diverse aspecten van dit gebeuren.

DOOR
H. J. VAN DER KWAST
HEERDE

Een levende discussie toonde aan dat bij de ruim honderd aanwezigen een warme belangstelling bestond voor dit zo ingrijpend gebeuren voor het kerkelijk en christelijk leven in ons land.
Steeds weer kwam de figuur van **Abraham Kuyper,** de geweldige, in het centrum van de aandacht.
In mijn jeugd heb ik in de Keizersgrachtkerk in Amsterdam de herdenking van vijftig jaar Doleantie meegemaakt.
Op de catechisatie wekte wijlen ds D. Sikkel ons op om te gaan luisteren naar ds K. Fernhout, die de Doleantie zelf had meegemaakt.
Er was veel belangstelling onder het gereformeerde volk in die dagen; een dankbaar nageslacht kwam bijeen en zong uit volle borst:

God heeft bij ons wat
groots verricht
Hij Zelf heeft onze druk
verlicht

en als we toekwamen aan de woorden:

Breng Heer al uw
gevang'nen weder,

dachten we aan onze Hervormde broeders en zusters die nog onder het juk waren.
Men noemde de Doleantie vrijmoedig Reformatie.
De Hervormden namen ons die herdenkingen niet in dank af, zoals duidelijk werd in sommige stekelige artikelen van hun kant.
Nu we weer vijftig jaar verder zijn horen we in de kringen van de Geref. Kerken (syn.) de psalmen van lof en dank niet, als bij de herdenking in de dertiger jaren.
Zoals ik schreef waren op het symposion veel belangstellenden uit Hervormde kring.
Het viel mij op dat de broeders en zusters in de Hervormde Kerk, van gereformeerde bond tot vrijzinnig, één zijn in hun kritiek op en afwijzing van de Doleantie in het algemeen en het optreden van Abraham Kuyper in het bijzonder.
Gaarne vestigt men er de aandacht op dat de Doleantie **mislukt** is.
Bij de aanwezigen uit de Geref. Kerken (syn.) kruipt het bloed waar het niet gaan kan en werd b.v. toen Kuyper een streven naar macht werd verweten gewezen op de macht van de synoden in die dagen, maar zij geven over het algemeen toe dat de Doleantie een mislukking is geworden.
Wat is namelijk het geval.
Er was aanvankelijk een duidelijk onderscheid tussen **de Afscheiding** en **de Doleantie.**
In 1934 hebben De Cock c.s. **zich afgescheiden van de valse kerk,** dat was de Ned. Herv. Kerk die al de kenmerken van de valse kerk droeg, zo lees ik bij Helenius de Cock.
Bij de Doleantie wilde men **geen breuk met de kerk, maar met de organisatie** van de kerk, om zo te komen tot een waarachtig herstel van de levende kerk.
De bekende **Mr dr Willem van den Bergh** van Voorthuizen verweet de Afgescheidenen dat zij zich onttrokken hadden aan de solidariteit met de gehele kerk.
Hij schreef: „Daarenboven moet het onzerzijds een geestelijke worsteling blijven tot bevrijding van de kerken. Het „totdat" der Afscheiding worde door ons in „opdat" veranderd."
Een reformatie appelleert op heel het volk van God en niet op een deel daarvan.
Het is te verstaan dat van afgescheiden kant bij alle verwantschap en medeleven, argwaan rees over de vraag of de dolerenden nu wel of niet met de Hervormde Kerk gebroken hadden.
De vereniging in 1892 kwam eerst tot stand toen daarover uitsluitsel gegeven was.
Nu heeft de Doleantie wel ver om zich heengegrepen, maar het is niet zo ver gekomen dat het kerkelijk juk algemeen werd afgeworpen en **zo werd de Doleantie een tweede afscheiding.**
Wil dit nu zeggen dat de Doleantie is mislukt, zoals velen ons willen doen geloven?
Deze „mislukking" is niet het enige dat de aarzelingen in Geref. kringen bij de herdenking veroorzaakt.
In de dagen van de Doleantie is teruggegrepen op de kerkorde van de Synode van Dordt 1618/1619.
Tegenover de hiërarchische machten in de kerk werd de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk centraal gesteld.
Het kerkverband, en nu volgt een term die velen onder ons nog kennen, behoort niet tot het wezen maar tot het welwezen van de kerk.
De ouderlingen en diakenen hebben van Christus wege gezag over de gemeente en meerdere vergaderingen zoals synoden hebben afgeleid gezag.
Een synode is geen opperbestuur van de kerken.
Dr F. L. Rutgers, die wel het denkend hoofd van de Doleantie werd genoemd, heeft in een verhandeling over: **Het Kerkverband van de Nederl. Geref. Kerken** die zelfstandigheid van de plaatselijke kerk tegenover handelingen van synoden nader toegelicht.
Zoals ik al schreef: in de vrijmaking is naar dit erfgoed van de Doleantie verwezen.
Kuypers en Rutgers c.s. handelden naar het beginsel van de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk.
In de jaren voorafgaande aan de strijd in de Geref. Kerken die tot de Vrijmaking leidde is dit kerkrecht losgelaten en met een beroep op Voetius werd de overgang gemaakt en kregen de meerdere vergaderingen als classis en synode een eigen, door Christus verleend gezag.
In de vrijmaking hebben we de gevolgen en de verwarring, die hiervan het gevolg waren, gezien.
Met dit nieuwe kerkrecht wordt een herdenking van de Doleantie als een Reformatie van de kerk wel moeilijk.
Zou **dr G. Oorthuys** die in een brochure de Doleantie scherp veroordeelde als een zondige daad dan toch gelijk hebben.
Merkwaardig die weg van de vrijheid naar het juk.
Men heeft daar in de Geref. Kerken (syn.) zo'n vijftig jaar over gedaan.
In de vrijgemaakte kerken deed zich een herhaling voor.
In de jaren 1944/45 stond de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk hoog in het vaandel en besluiten van een synode kregen pas gelding wanneer de kerken ze geratificeerd hadden.
Wat een vrijheid na de afwerping van het synodale juk.
In de ontwikkeling van het kerkelijk leven bleef weinig van de vrijheid over en in navolging van de Synode (nu weer met een hoofdletter) werden wettige afgevaardigden uit vergaderingen weggestuurd.
„Van de vrijheid naar het juk is maar één schrede" heb ik eens bij H. Berkhof gelezen.
Het wordt tijd om terug te komen op de vraag of de Doleantie is mislukt. Men kan moeilijk de dolerenden ervan beschuldigen dat de kerkelijke besturen zich handhaafden als een opperbestuur.
Kwalijker is de omzwaai in de gereformeerde kerken, waar de synoden over het hoofd van gemeenteleden en kerkeraden uitspraken doen die maar door een klein deel van de kerken worden gedragen.
En die synoden gaan door . . .
Dat is verdrietig.
Overigens vind ik die vraag of die al dan niet gelukt is weinig geestelijk. Dezelfde vraag kan Rome stellen over de Reformatie in de 17e eeuw.
De kerk is geen organisatie van deze wereld.
De vraag is of er **zegen heeft gerust** op het werk van de broeders en zusters die met Kuyper en de zijnen gestreden hebben voor het **Koningschap van Jezus Christus** over zijn kerk en de „terreinen" van heel het menselijk leven.
Er is alle reden tot dank voor de beweging die toen op gang is gekomen die zoveel vruchten heeft afgeworpen en ik zou er graag nog veel over verteld hebben als de ruimte niet op was.
Nog altijd ben ik dankbaar voor wat ons in de Doleantie en in mannen als Kuyper, Rutgers, Van den Berg, Sikkel e.a. gegeven is.
Merkwaardig is dat A. Kuyper bij niet geestverwanten als Jan Romein een betere pers heeft dan bij velen die bij alle verschil van inzicht éénzelfde Koning wilden dienen.

Redaktie
Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redaktie:
Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen,
tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring:
M. J. F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist,
tel. 03404-61525

De betekenis van de reformatorische beweging van de jaren '30 voor het Gereformeerde leven (5)

DOOR
A. KEIZER
'S-GRAVENHAGE

10) De scheur in de jaren 1967-1970

Wij komen nu tot de gebeurtenissen uit de jaren '60, weer vol verdriet en tranen, waarvan sommigen blijvend letsel hebben overgehouden.

Het is allerminst de bedoeling met woorden broederschappen die beide hebben te worstelen tegen de wereldbeheeersers dezer duisternis en tegen de boze geesten in de hemelse gewesten (Efeze 6 : 12), verder van elkaar te verwijderen. Het gaat om inzicht in het gebeuren. Hoe is het de Boze gelukt ook deze scheur tot stand te brengen?

In geding was o.i. weer dezelfde zaak als in de jaren '30: waarbij zullen we leven, bij het profetische Woord of bij een daarvan afgeleide theologische gedachtenwereld, als in de dagen van Kuyper, welke dagen grote dingen te zien gaven, maar gevolgd werden door een vervreemd zijn van de Schriften zelf.

In de verwarde kerkelijke strijd dreigde dat grote dilemma echter steeds weer uit het oog te worden verloren, waardoor het zicht op Gods zware weg met het gereformeerde volk in deze landen zich verduisterde en vertwijfeling de harten kon verscheuren, als in de dagen van de Afscheiding en de Doleantie.

Ons inziens is de Here al die jaren bezig geweest het gereformeerde volk voor te bereiden voor het verstaan van de grote komende heilsgebeurtenissen die het profetisch Woord heeft voorzegd. In een zware strijd met twee scheuringen is de weg gebaand voor het weer daadwerkelijke stellen van de Schrift zelf boven alle theologische en kerkrechtelijke leringen, die haar hadden toegesloten.

De profetische vrijheid is o.i. toen verworven voor het ongehinderd luisteren naar wat de Schrift zegt over het grote heil waarvoor de Here in deze tijd zo duidelijk de aandacht van Zijn gemeente vraagt, t.w. *de vervulling van de christelijke hoop en toekomstverwachting in de naderbij komende terugkeer van Jezus Christus de Heer.* De toerusting met dit heerlijke, tot het grote verlossingswerk van Jezus Christus behorend onderwijs, heeft het opgroeiend geslacht zeer nodig temidden van de toenemende spanningen van onze tijd. Het smartelijke banen van de weg voor het profetische Woord voor deze tijd, werpt licht op de zware weg die de Here met de gereformeerde kerken in deze landen is gegaan.

Over deze dichterbij komende vervulling van de christelijke hoop straks nog iets meer. Eerst echter over de laatste scheur in de gereformeerde kerken.

11) Hoe de spanning tot uitbarsting kwam

Een aantal feitelijke gegevens zijn te vinden in het Informatieboekje 1974 van de Nederlands Gereformeerde kerken, van de hand van prof. C. Veenhof. De gang van zaken was o.i. als volgt.

In het na-oorlogse vrijgemaakte kerkelijke leven met zijn vele kerkelijke procedures was de terugkeer naar de Schriften, die de kracht was geweest van de reformatorische beweging van de jaren '30, bijna geheel uit het zicht verdwenen. In die gespannen situatie is een predikant van de grote vrijgemaakte gemeente van Groningen een samenspreking begonnen met een synodale kerkeraad ter plaatse. Deze stap getuigde o.i. niet van inzicht in de kern van de spanningen in de vrijgemaakte kerken. De spanning werd veroorzaakt door enerzijds een willen leven bij de Schrift zelf, met alle gebrek, en anderzijds een leven uit een vrijgemaakte theologische en kerkrechtelijke gedachtenwereld. Het verschil was zo moeilijk tot uitdrukking te brengen maar werd zo sterk ondervonden. Terugkeer naar de synodale kerken, die een terugkeer naar de Schriften zo tegenstonden, leefde niet in de vrijgem. kerken. Slechts door nood gedrongen zijn sommigen teruggegaan. De betrokken predikant is echter vanwege deze samenspreking door zijn kerkeraad, tegen het advies van de genabuurde kerk in, met een geringe meerderheid, geschorst. Deze schorsing heeft, na alle kerkelijke fasen te hebben doorlopen, de generale synode van 1964 te Rotterdam-Delfshaven bereikt, waar zij na stormachtige debatten, met 14 stemmen voor en 13 tegen, is goedgekeurd.

Tijdens de schorsingsduur had zich rondom de geschorste pre-

☛

Pastorale notities

DOOR
A. H. ALGRA
MAASSLUIS

Ziekenbezoek

Laura Reedijk schrijft in Trouw pastorale notities. Meestal over het ziekenbezoek. Enkele maanden geleden had ze het over de vragen, die ziekenbezoekers aan de zieke stellen en over de antwoorden, die op die vragen worden verwacht.

Zo was er een bezoeker of bezoekster, die aan een zieke vrouw vroeg: En, hoe gaat het ermee? Het antwoord was: Slecht.

Dit stond de bezoeker niet aan. Want dit maakt het moeilijker. Je moet dan opeens op een andere golflengte gaan praten. De bezoeker begon daarom te bestraffen: Je mag toch wel bedenken, dat het ook heel anders had kunnen gaan. Je knapt nu toch op?

Dat was ook zo, maar de zieke voelde zich nu eenmaal allerellendigst. En dat zei ze.

Ik weet niet hoe het verhaal verder liep. Ik heb het niet bewaard. Maar we denken er nog wat over na. Mag ik dan vooropstellen, dat ik het niet heb over bezoeken, die ik ontvangen mocht. Ik spreek slechts uit algemene ervaring. Een ouderling komt op bezoek bij een zieke en vraagt, hoe het ermee gaat. De zieke zegt: Het gaat aardig. De ouderling zegt: U mag wel heel erg dankbaar zijn, dat alles zo gelopen is, met die operatie en zo.

Waarom krijgt de zieke daar nu de kriebels van? Hij voelt zich slap en misselijk. Hij weet wel, dat het tijdens de operatie mis had kunnen gaan, maar om nu te zeggen, dat hij zich blij en uitgelaten voelt, nou nee. Hij denkt: Ik geloof wel dat ik dankbaar ben, maar ik ben nog te ver van huis dan dat ik dat goed besef. En nu zadelt de ambtsdrager hem met een schuldgevoel op. Ja, ik moest eigenlijk vrolijk zijn, dankbaar. Wat had de bezoeker moeten zeggen? „Wij zijn erg dankbaar dat U er doorheen gekomen bent." Zo zou de gemeente naast de zieke zijn komen te staan, in de persoon van de ouderling, om te vertolken waar de zieke nog niet aan toe kan zijn.

Andere opmerkingen vallen ook niet prettig. Als daar zijn: Je moet zo maar denken, iedereen heeft wel eens wat. Of: accepteer het nu maar, dat je voorlopig uitgeschakeld bent.

Ik denk, dat ambtsdragers volkomen naast de zieke moeten staan en niet moeten denken, dat ze corrigerende of vermanende opmerkingen dienen te plaatsen. Rijnsdorp heeft in „Koningskinderen" de huis- en ziekenbezoeken getypeerd zoals die op de kerkeraad gerapporteerd worden. De broeders zeggen met zekere voldoening: „We hebben d'r op gewéze . . ." Het kan zijn dat een ambtsdrager zich niet rustig voelt als hij niet op één of andere manier een beetje vermanend gesproken heeft; ook tot een weerloze zieke.

Toch denk ik dat we in een goede tijd leven, vergeleken met vroeger. Toen lag de zieke te rochelen en te kreunen in een donkere bedstede, gekweld met weerzinwekkende medicijnen en aderlatingen en dan moest hij de „ziekentroost" aanhoren, een ellenlang verhaal, een „onderwijzing" in plaats van een staan naast de zieke. De uitgevers van kerkboeken hebben deze droge preek steeds maar weer meegedrukt. Of zou men vroeger al zo verstandig zijn geweest om maar iets uit het heerlijk Evangelie te lezen in plaats van uit die ziekencatechismus?

dikant een zgn. „noodgemeente" gevormd. Deze gemeente is de andere vrijgemaakte kerken om hulp en voorbede gaan vragen. Enige maanden later is door een aantal kerkleden, waaronder 19 predikanten, in een „Open Brief" aan de noodgemeenten hulp en bijstand toegezegd.
De Open Brief is o.i. een noodkreet over de gang van zaken in de vrijgemaakte kerken van vrijgemaakte broeders, ieder met zijn eigen zorg en visie. Een en ander is terug te vinden in de redactie van de brief. De ondertekenaars voelden zich echter allen gedrongen op te komen tegen de bijna tot vertwijfeling brengende ontwikkeling in de kerken, waarin een geestelijke strijd weer in een machtsconflict dreigde te ontaarden. Voor die noodkreet was moed nodig.
De Open Brief waarschuwt tegen een roemen in de vrijmaking en het ware kerk zijn. Zij wijst een bepaald „vrijmakingsgeloof" af, omdat het hart daarin licht wordt afgetrokken van het vertrouwen op Jezus Christus en gericht wordt op het vertrouwen op menselijke ideeën. De vrijmaking komt daardoor op een verkeerde plaats te staan. Deze kritiek op het vrijmakingsgeloof, die een uiterst gevoelige plek in het vrijgemaakte leven raakte, bevatte echter zinsneden die voor tweeërlei uitleg vatbaar waren en in de vertrouwenscrisis van die dagen als een tekort aan zicht op de diepte van de kloof met de synodale kerken en als een heil zien in overleg en gesprek konden worden uitgelegd. Dat is dan ook gebeurd, hoewel de ondertekenaars nadrukkelijk stelden dat zij een „goed vertrouwen op onze Here Jezus Christus hebben met betrekking tot de daad der vrijmaking die zij in 1944 stelden in gehoorzaamheid aan Zijn geboden" en zij erkenden „dat deze gehoorzaamheid door de Heilige Geest in hen werd gewerkt, die hen de ongerechtigheid in het kerkelijk handelen van toen deed zien en hen de kracht gaf er mee te breken".
Het kiezen voor of tegen deze brief is in de strijd die volgde tot het sibbolet geworden met behulp waarvan de vrijgemaakte kerken in de jaren '60 uiteen zijn gescheurd.

12) Hoe de scheur zich voltrok

De scheur is als volgt tot stand gekomen.
De generale synode van 1967 te Amersfoort besloot, nadat zij reeds was geconstitueerd, na een langdurig en bewogen debat, een van haar leden, afgevaardigd door de kerken van Noord-Holland, wegens zijn ondertekening van de Open Brief, alsnog als lid van de generale synode uit te sluiten. Deze uitsluiting was gebaseerd op een zodanig beredeneerde uitlegging van de Open Brief dat haar inhoud de belijdenis disputabel stelde en per consequentie de ondertekening van de Open Brief een „onaanvaardbare tegenstrijdigheid" met de instemming met de belijdenis kon worden genoemd.
Dit synodebesluit veroorzaakte grote ontsteltenis in de kerken. De ondertekenaars van de Open Brief verwierpen unaniem haar uitlegging door de synode als een misduiding.
De particuliere synode van Noord-Holland heeft daarop, in een driedaagse bespreking van de uitsluiting van een van haar afgevaardigden, uitgesproken dat de „onaanvaardbare tegenstrijdigheid" tussen het instemmen met de belijdenis en de ondertekening van de Open Brief, als ook de uitspraak dat een ondertekenaar van de Open Brief „uit kracht van de belijdenis der Waarheid" niet als lid van de synode kon worden ontvangen, moest worden verworpen als ongegrond en onbewezen. Zij vroeg de generale synode op haar besluit terug te komen.
Hierop heeft de vrijgemaakte kerk van Wormerveer en daarna ook die van Koog-Zaandijk, uit het ressort Noord-Holland, in een brief aan de generale synode meegedeeld, dat door de aantasting van de credentiebrief van de kerken van Noord-Holland, in de uitsluiting van een van haar afgevaardigden, zij zich niet meer op genoemde synode vertegenwoordigd kon achten en de besluiten van de genoemde synode voor haar geen kracht konden hebben.
Hier sprak het kerkrecht waarop de kerken uit de Doleantie en de Vrijmaking van 1944 zich hadden beroepen. Generale synoden hebben geen macht in zich zelf, zij ontlenen die aan de plaatselijke kerken.
De generale synode heeft de brief van Wormerveer en die van Koog-Zaandijk voor kennisgeving aangenomen.
Echter, het veel gezag hebbende kerkelijke blad „De Reformatie" heeft dit niet gedaan. Een hoogleraar betoogde daarin met grote klem dat de beide kerken met hun uitspraak alle kerken die zich in de genoemde synode vertegenwoordigd achtten, aan de kant hadden geschoven. Gelovigen, die gereformeerd wilden blijven, behoorden achter kerkeraden die hun gezag misbruikten, vandaan te gaan. Dat was de weg naar christelijke vrede.
Daarmee was de zaak omgekeerd. Niet de generale synode misbruikte haar gezag, de kerkeraden die er tegen op kwamen, deden het.
Tegen deze de gemoederen opzwepende oproep tot scheuring rees verzet in de kerken en een aanklacht tegen de desbetreffende hoogleraar bereikte de generale synode. Deze heeft echter niet dit wegroepings-kerkrecht afgekeurd, maar de aanklagers geschreven om 's-Heren wil de beschuldiging van openbare scheurmaking terug te nemen, wat de aanklagers niet hebben gedaan.
In diverse gemeenten ontstonden daarop acties tegen de ondertekenaars van de Open Brief. In een aantal plaatsen werden weer ambtsdragers geschorst en afgezet..
Op andere plaatsen werden door enkele „getrouwe" ambtsdragers, zo nodig gewone gemeenteleden, de „getrouwe" gelovigen achter de „ontrouwe" kerkeraden weggeroepen en opgeroepen elders bijeen te komen. Waar classicale vergaderingen de weggeroepen groepen erkenden, was de breuk gelegaliseerd. Twee emeritus-hoogleraren werd de toegang tot de senaat van de Theologische Hogeschool ontzegd, aangezien zij niet een zodanig enge binding door de generale synode aan de confessie konden aanvaarden, die haar in feite boven de Schrift stelde.

Zo zijn in de jaren 1967-1970 de vrijgemaakte kerken „binnen" en „buiten" het verband van de vrijgemaakte kerken ontstaan.
De Boze leek de oproep tot terugkeer naar de Schriften uit de jaren '30 definitief te hebben uitgeschakeld.

(slot volgt)

Een greep uit het recente nummer van

Kerknieuws

(opgericht door W.C.F. Scheps)

DOLEANTIE
Interview met Ir. J. v. d. Graaf en prof. J. Kamphuis

BEZINNINGSDAG
Nederlandse Protestanten Bond

Bel voor een gratis proefnummer
Vijlbrief
Haarlem 023-249041

Het ruime hemelrond

n.a.v. W. v. d. Kamp, „Houvast aan het hemelruim ', Kok, 1985.

Onder vakmensen verdedigde ik eens de idee, dat een kerkorgel eigenlijk achter in de kerkruimte zou moeten staan. De organist zou dan immers zowel het liturgisch centrum als de gemeente in het oog kunnen houden en de gemeente zou niet visueel worden afgeleid. Een geachte opponent vertaalde deze idee: je wilt dus het orgel met de rug naar de gemeente plaatsen! – Nee, antwoordde ik, de gemeente zit met de rug naar het orgel, maar hoort het even goed.

DOOR D. W. L. MILO DALMALLY

U zult de kleine denkfout hebben opgemerkt. Een erg gebruikelijke fout, het verwisselen van twee waarden. En aangezien a plus b gelijk is aan b plus a, vermoedt men dat er geen bloed uitloopt. Dat doet het meestal ook niet. Maar het is nuttig de zaken op een rij te houden. Want neem nu het nieuwe boek van Wolter van der Kamp, bovengenoemd. De schrijver stelt bewust de vraag: „conducteur, stopt Harderwijk voor deze trein?" en u herkent dezelfde kleine denkfout. Want niet Harderwijk is in beweging – maar de trein Zwolle–Amersfoort stuift over de Veluwe en zal voor Harderwijk even moeten stilstaan. Dat doet hij ook wel en de naïeve vragensteller komt er wel uit. Maar zijn gebrekkige logica zou hem bijna vast zetten.

Op deze onderhoudende wijze vertelt de schrijver over de denkfout, waardoor sinds $3\frac{1}{2}$ eeuw de aarde om de zon heet te draaien. Want, zoals u weet heeft Galilei, in navolging van Copernicus, „bewezen", dat de zon stilstaat en dat de aarde om haar heen wentelt. Het kostte hem bijna zijn hachie, want officieel-kerkelijk (en dat maakte in de 17e eeuw nog álles uit) klopte zijn kosmologie niet met wat de theologie in navolging van de Bijbel, ervan begrepen had. Maar goed, Gelilei is er met

levenslang stadsarrest van afgekomen, de kerk heeft zijn theorie op de duur niet bestreden, zelfs gedoogd, en de huidige paus heeft een commissie aan het werk gezet, om te onderzoeken of achteraf aan Galilei nog eerherstel kan worden verleend.

Dat zal er ook wel van komen. Rome loopt op veel punten achter, haar kerkelijke molens malen nauwelijks. Maar als Rome eenmaal een kapitale fout maakt, wil ze die ook graag kerkelijk bekrachtigen en zo mogelijk zalig- zo niet heiligverklaren. Nog altijd zijn zij, die de heilige mis verachten, voor eeuwig uitgestoten. Maar Galilei, die kerk en wereld in een bodemloos moeras plaatste, krijgt eerherstel en maakt nog een nette kans op zalig- en heiligverklaring. Waarvoor de heilige Bellarminus, die Galilei destijds vurig bestreed, even van zijn voetstuk zal moeten worden gehaald.

–☆–

Jawel, want al schrijft Van der Kamp boeiend, hij gaat verder dan een kleine denkfout over stilstaande treinen en voortjagende steden. De vraag of de aarde inderdaad om de zon draait, zoals vandaag vrijwel algemeen wordt aangenomen, is niet van gisteren. Voor Galilei en Copernicus' dagen werd algemeen en wereldwijd aangenomen, dat de zon om de aarde draait. En de Bijbel, als die in dezen ook iets te zeggen heeft en niet onder onze geleerdheid plat gedrukt wordt, gaat ook al, en uitsluitend, van een draaiende zon uit. Na lezing en herlezing van v. d. Kamp's boek schaam ik me dan ook, dat ik destijds een artikel „Eerherstel voor Galilei" publiceerde [1]) – waarvan de schrijver v. d. K. overigens zegt: niets aan de hand, je sprak precies de gangbare mening uit, al was je er naast wat het draaien van zon en aarde betreft.

Dat de oudheid uitging van een draaiende zon – en dat deed zij duizenden jaren lang, inclusief Ptolemaeus en andere grote Grieken – behoeft nog geen bewijs te zijn dat de aarde stilstaat; want de oudheid op zichzelf bewijst niets, zegt onze belijdenis. Maar belangrijker is dat de Bijbel op vele plaatsen ervan uitgaat, dat de aarde stilstaat en dat de zon draait. Zou het niet goed zijn deze plaatsen samen eens door te lopen? Of slechts voor een deel, als uw tijd te kostbaar is voor Bijbel-onderzoek?

De zon ging op boven de aarde, toen Lot de plaats Zoar bereikte [2]). Zoals de zon over Jacob opging, na zijn worsteling met de Engel [3]). „Zon, sta stil te Gibea", zei Jozua, „en gij maan in het dal van Ajalon" [4]). En ze deden het, verklaart de Bijbel herhaaldelijk. „Wie de Heere liefhebben", zong Debora, „zijn als de zon wanneer zij opgaat" [5]). In de morgen ging de zon op over Sichem [6]). David zei op zijn levenseinde: dat de Messias zal zijn als het morgenlicht, wanneer de zon opgaat [7]). Eenmaal in de historie is de zon opgegaan over een vijver, die vol bloed leek te zijn [8])

De wijze Job [9]) ging er ook al van uit, dat de aarde stilstaat en dat alleen haar Schepper haar kan bewegen; dat de zon echter beweegt en dat alleen haar Schepper haar kan vasthouden. Citeerde hij Jozua? David zong dat de zon als een bruidegom uit zijn slaapkamer treedt, als een held die zijn pad afloopt [9]). En als de zon opgaat trekken de nachtelijke roofdieren zich terug [10]). Ja, de psalmen zeggen veel over dit onderwerp. Asaf zong dat de Heere de aarde roept van het Oosten tot het Westen, van de opgang der zon tot haar ondergang [11]). Ook elders wordt 's Heeren lof ons opgedragen van de opgang der zon tot haar ondergang [12]). De zon en de maan –die tenslotte zijn geschapen ten behoeve van de aarde en niet andersom [15]) – zullen hun plicht blijven doen zolang het de Messias behaagt [14]); pas daarna zullen ze verdwijnen [15]).

Laat het u niet verdrieten nog even verder te gaan. De Prediker, die wijze onbekende, zegt wel dertig maal dat hij dingen zag „onder de zon", nooit „boven de aarde". Die zon „rijst op en daalt neer en hijgend snelt zij naar de volgende opgang" [16]). Hoort u het: de zon hijgt vanwege haar taak, niet de aarde. Ja, Hizkia kreeg eenmaal te zien, dat de Heere de zon kan laten stilstaan en tien streepjes teruglopen [17]) op haar dagelijkse loopbaan. Het wordt tot drie maal toe in de Bijbel verteld [18]) dus deze zaak staat vast. Jona zag duidelijk dat de zon oprees [19]), voordat ze hem op het hoofd brandde. Evenzeer zag Nahum de zon opgaan [20]). Want de kleine profeten zien de dingen niet anders dan de grote: opgang en nedergang van de zon, zei Zacharia voor Oost en West [20]). Niet alleen de eerste maar ook de laatste kolom van het oude testament spreekt van een zon die opgaat [21]).

–☆–

In het nieuwe testament veranderen visie en spraakgebruik niet. De Heiland sprak van een zon, die in Gods opdracht opgaat over bozen en goeden [22]). Hij sprak ook over een zon, die na zijn opgaan plantjes kan verbranden [23]). Zoals Jacobus wist dat de zon opgaat en hitte meebrengt [24]). De beide Maria's en Salome kwamen tot het lege graf, toen de zon opging, zeer vroeg [25]). Later zei Paulus, dat we de zon niet mogen laten ondergaan over onze toorn [26]).

Over het ondergaan van de zon spreekt de Bijbel zowat even vaak als over het opgaan. Abraham zag de zon ondergaan [27]) en het werd duister. Jacob ging bij Pniël slapen, toen de zon was ondergegaan [28]). Mozes' handen werden gesteund tot de zon onderging [29]). Wie iets onmisbaars leent, zei hij, moet dat teruggeven eer de zon ondergaat [30]). Het paasmaal moest gebruikt worden op de avond, als de zon onderging [31]) en de dagloner moest betaald worden eer de zon onderging [32]).

Staat de Bijbel dus vol van een opgaande en neergaande zon (en maan – maar daar heeft niemand moeite mee), de Bijbel spreekt ook duidelijk over een *stilstaande aarde.* De Heere heeft de aarde gegrond op haar grondvesten (pilaren, zuilen) en ze zal nooit ofte nimmer bewogen worden [33]). Deze psalm grijpt duidelijk terug op de schepping van hemel en aarde. En voorts: de wereld is bevestigd, zekergesteld, zij zal niet wankelen [34]). Dat is uit een psalm die Gods macht bezingt, welke ver boven de schepping uit gaat.

Mocht u medelijdend hebben geglimlacht om een naïeve schrijver, die de kwestie van een draaiende aarde nog eens op tafel brengt – dan zal u bij het serieus lezen van de Schrift dat lachen zijn vergaan. En als knappe theologen ons weten te vertellen: dat de oude schrijvers niet meer kenden dan een primitief kosmisch beeld; of ook dat de Heere in zijn spreken tot onwetende mensen zich bij ons primitieve denken zou hebben aangepast; dan heeft Van der Kamp zijn antwoorden klaar. Indien God inderdaad „op menselijke wijze" zou hebben gesproken, zou dit een overbodige neerbuigendheid zijn geweest, want blijkbaar weten theologen u toch wel uit te leggen wat de Heere „bedoelde" te zeggen. En voorts werden de gegevens over de bewegende zon opgetekend in de pentateuch, de oudste menselijke overlevering, door Mozes geauthenticeerd, indien al niet door de Geest bevestigd. Deze Mozes was grootgebracht bij de kennis der Egyptenaren, en die was niet gering. Mozes wist van de piramide van Cheops, van de zon, de maan, de sterretekens, de dierenriem, van omlooptijden, van de „vier zuilen" der aarde en de „wateren onder de aarde" (oude kosmologische termen) en Mozes tekende op wat we allemaal zien: een draaiende zon, een stilstaande aarde, bewegende planeten en maan, en daarboven een sterrenhemel. De Bijbel brengt ons niet op een dwaalspoor, Gods getuigenissen zijn zeer betrouwbaar [35]).

(wordt vervolgd)

---

[1]) zie Opbouw van 11-1-1980 — [2]) Gen. 13 : 23 — [3]) Gen. 32 : 31 — [4]) Joz. 10 : 12, 13 — [5]) Rich. 5 : 31 — [6]) Rich. 9 : 33 — [7]) 2 Sam. 23 : 4 — [8]) 2 Kon. 3 : 22 — [9]) Job 9 : 6, 7 — [10]) Ps. 19 : 6 — [11]) Ps. 50 : 1 — [12]) Ps. 113 : 3 — [13]) Gen. 1 : 14, 15 — [14]) Ps. 72 : 7, 17 — [15]) Openb. 21 : 23 — [16]) Pred. 1 : 5 — [17]) Jes. 38 : 8 — [18]) 2 Kon. 20 en Hab. 3 : 11 — [19]) Jona 4 : 8 — [20]) Nahum 3 : 17 en Zach. 8 : 7 — [21]) Mal. 4 : 2 — [22]) Matt. 5 : 45 — [23]) Matt. 13 : 6 — [24]) Jac. 1 : 11 — [25]) Marc. 16 : 2 — [26]) Ef. 4 : 26 — [27]) Gen. 15 : 12 — [28]) Gen. 28 : 11 — [29]) Ex. 17 : 12 — [30]) Ex. 22 : 26 — [31]) Deut. 16 : 6 — [32]) Deut. 24 : 15 — [33]) Ps. 104 : 5 — [34]) Ps. 93 : 1 — [35]) Ps. 93 : 5.

Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk Werk van de Nederlands Gereformeerde Kerk

Consulten voor Maatschappelijk Werk en Psychotherapeutische hulp bij o.a. gezins-, huwelijks- en individuele problemen.
Voor een afspraak met de maatschappelijk werkster of psycholoog kunt u bellen met het bureau van de Stichting: Kooikerseind 88, 3995 BR Houten, tel. 03403-77071, vragen naar Mw. Anita Godschalk. Bij afwezigheid kunt u uw boodschap inspreken op het antwoordapparaat of verzoeken terug te bellen voor het maken van een afspraak.

Gerard Walschap (1)

Inleiding

rasverteller
menig boeiend boek
een werk dat al de vorige overtrof
ongetwijfeld de belangrijkste auteur
meesterwerk

Bovenstaande karakteristieken hebben alle betrekking op de schrijver Gerard Walschap. Wie is deze auteur? Wat heeft hij te bieden? Om u alvast iets van hem te laten proeven schrijf ik de eerste twee alinea's uit „Trouwen" (1923) voor u over:

DOOR
K. JANSSENS
KAMPEN

„Bij de brouwer Steenackers hebben ze lange jaren een meid gehad, een Karlien. Die Karlien was vanaf haar vijfde jaar in 't godshuis grootgebracht. Toen zè er zeventien werd ging ze de Eerweerdige Moeder spreken en de Eerweerdige Moeder schreef naar 't noviciaat van haar moederhuis, dat ons pleegkind Caroline op haar verjaardag het vurig verlangen komt uit te drukken in het klooster te treden en zich geheel aan onze hemelse Bruidegom toe te wijden. Maar in dat noviciaat viel het Karlien allemaal tegen en veertien dagen vóór de eerste gelofte kwam ze wel geen ander verlangen uit te drukken, maar ze muisde er stillekens uit. Ze kwam als meid terecht bij madam van de brouwer Steenackers, waar ze vroeger altijd de pakskens met oude kleren en de oude kousen van meneer voor de hovenier had gehaald, en daar heeft ze twintig jaar gediend. Twintig jaar haalde ze de specerijen en wat ze verder in de keuken nodig had, tegenover het brouwershuis 'In de koffieboon'. – Vier dagen per jaar zag ze daar Toon."
„Toon was de jongste broer van de bazin. Toon was als kerel van nog geen achttien jaar, met een witheer die de gedurige aanbidding gepreekt had, mee naar de abdij getrokken om daar broeder te worden. Het eerste dat er hem tegenviel was dat de broeders in 't grijs waren, veel gemener dan het wit van de paters. Zo viel hem 't een na 't ander tegen, misschien is hij zelf ook tegengevallen. Er moet in alle geval iets aan gehaperd hebben want in plaats van broeder werd Toon knecht. In Toon zat vooruitstrevendheid en ideaal, hij bracht het op drie jaar tijd tot hulpportier en toen was de eerste portier vriendelijk genoeg om te profiteren van de enige occasie die hij in zijn vak had om te verongelukken. Hij stond boven op een dubbel leerken om te doen alsof hij een schilderijlijst afstofte, toen de ene helft uitschoof en uit de haken sprong. Wie jong genoeg is kan daar nog bijtijds afspringen; voor anderen wordt zoiets gewoonlijk twee verstuikte polsen, maar deze portier moet aan Toon gedacht hebben. Terwijl zijn leerke viel liet hij zich door het andere onder de knieën scheppen zodat hij met zijn gezicht langs de twee onderste sporten schroefde en met zijn blote kop stuikte hij op een ferme witmarmeren plavei van veertig op veertig. De abdij was bijzonder chic voor hem: in 't gasthuis van Diest lag hij in kamers eerste klas en Toon werd portier."

In deze alinea's leren we Walschap al heel aardig kennen: Hij is een Vlaming (zie woorden als pakskens, leerken); hij kan vertellen; hij heeft zeer humoristische trekjes; ook is hij een cynicus; en als de meeste zuiderlingen kent hij het roomse leven van binnenuit.

Iets over zijn levensloop

Gerard Walschap is in 1898 te Londerzeel (in de buurt van Brussel) geboren. Hij heeft gestudeerd aan een Klein Seminarie, en is ingetreden in een geestelijke orde te Leuven om voor priester te studeren. Maar na vier jaar heeft hij die orde weer verlaten. Daarna kwam hij steeds meer in de wereld van de letteren terecht: redacteur van een aantal literaire tijdschriften; contacten met andere auteurs en critici, onder wie de Noordnederlanders Vestdijk en Ter Braak.
Hij publiceerde ook zelf: eerst gedichten („Wie over mijn verzen spreekt, doet mij blozen."), later proza en vooral verhalen, romans. Nu is hij dus al een heel oud man. Verrassend is dan ook dat zijn boeken nu nog modern genoemd kunnen worden. Waarom? Ik hoop dat in de loop van deze serie u dat duidelijk zal worden.

Over die, of beter: een aantal van die romans wil ik iets zeggen in de verwachting u als lezers een indruk te kunnen geven van de uiterst boeiende schrijver die Walschap is. Dat u het niet in alles met hem eens zult zijn, dat weet ik; dat u nog eens een lezer van hem zult worden, dat hoop ik; dat u geen aanhanger van zijn wereldbeschouwing wordt, dat verwacht ik. Wat hij ook schrijft, er blijft steeds iets om over na te denken achter. En zijn boeken zijn overal te koop en soms in vrij goedkope uitvoeringen. Elke bibliotheek zal zeker iets van hem in huis hebben.

Uit de beschrijving hierboven bleek al, dat Walschap roomskatholiek was, uit wat hier nog volgen zal, zult u begrijpen dat hij met het Rooms-Katholicisme in botsing kwam en wel zodanig, dat hij uit de kerk trad, en daarvan verantwoording aflegde in een pamflet met de duidelijke, bijtende titel: „Vaarwel dan" (1940). Uit een interview met hem citeer ik: „Sedert vele jaren ben ik oprecht blij en gelukkig van God af te zijn, maar ik weet ook zeker dat mijn grootste verdriet is geweest dat hij niet bestaat." Nu weet u tegen welke achtergrond u mijn verhaal, maar vooral Walschap's boeken moet lezen. In het vervolg zal ik zeker nog een- en andermaal op zijn wereldbeschouwing en ongeloof terug moeten komen.

Opmerkingen en kenmerken

Het is ondoenlijk alles van deze schrijver aan de orde te stellen of te bespreken. Ik moet me beperken. En ik kies voor een aantal werken, die mijzelf in mindere of grotere mate om wat voor reden dan ook geboeid hebben. Mijn keus is dus nogal subjectief.

Vooraf wil ik nog een aantal markante kenmerken van zijn schrijverschap noemen.
Zijn verhalen, zijn romans gaan in een zeer hoog tempo voort. De gebeurtenissen sleuren de lezer a.h.w. mee. Er blijft soms geen tijd tot nadenken over. Zijn stijl is kort en dus snel. Het lijkt alsof alle overbodigheden overboord gegaan zijn en toch roept dat alles een gevoelen en een sfeer op die zeer bepalend voor het verhaal zijn. Zie nog eens naar het inleidende fragment uit „Trouwen". Niets geen uitleg over het karakter van Karlien en toch.... „ze muisde er stillekens uit". Dat tekent. En Toon? „Er moet in alle geval iets aan gehaperd hebben want in plaats van broeder werd Toon knecht."
In de meeste boeken van Walschap komen dan ook opvallend weinig gesprekken voor; die zouden het verhaal maar ophouden. En als ze voorkomen, zijn ze kort en duidelijk. En de personen die wel lange gesprekken willen houden, zijn dikwijls niet de besten.
Zelf heeft Walschap eens de roman als volgt gedefinieerd: **de roman is een verhaal, niets dan een verhaal.** Korter en duidelijker kunt u het toch niet zeggen. Die snelle voortgang van het verhaal was in Vlaanderen een nieuw verschijnsel. Wie boeken als „Pallieter" en „De Witte" en „De pastoor uit den bloeyenden wijngaerdt" e.d. gelezen heeft, weet wat ik bedoel: aardig om te lezen, wat idyllisch, ze babbelen wat voort en erg veel diepgang hadden ze niet en over wezenlijke problemen handelden ze niet. Walschap zelf zei: „Zij hadden mooi geschreven en niets gezegd", en elders sprak hij over „het literatureluren" en over „dat gestreuvels en getimmermans" met een weinig vleiende woordspeling op de toen nog grote Vlaamse schrijvers Streuvels en Timmermans.

Een andere trek die in veel van zijn werken naar voren komt, is het feit, dat dikwijls de (een) vrouw de sterke persoonlijkheid is en tegenover de zwakke(re) man gesteld wordt. In „Trouwen" verwordt Rik, de zoon van Toon en Karlien tot een slechterik ('Ge kunt al niet veel katholieker geboren worden, dan van een pleegkind van de zusterkens van 't gasthuis en de knecht van de aartsbisschop van Mechelen, primaat van België. En toch was er met dat Riksken niets aan te vangen.'); door het huwelijk (zie de titel!) met de oergezonde, sterke natuurvrouw Mie Zaterdag raakt hij in betere doen, en dat bedoel ik niet in materiële zin. In „Carla", het derde deel van „De familie Roothooft" ziet Carla kans zich door een berg van moeilijkheden heen te graven. In „Houtekiet" is niet de hoofdfiguur met deze naam de sterkste, al lijkt dat lang zo te zijn, nee, tenslotte blijkt ook hier dat een vrouw, Iphigénie, hem te sterk was, en bijna zonder dat hij het begrepen had. En in „Zuster Virgilia", voor mij hèt hoogtepunt uit de lange reeks van Walschap's romans, is het inderdaad Zuster Virgilia, een zwakke vrouw, die onaantastbaar is voor wat de mannen het beste voor haar achten, die de mannen ook geestelijk verre de baas blijft.

Nog iets opmerkelijks: Veel boeken van Walschap kunnen we karakteriseren als familieroman. „De familie Roothooft" is heel typerend als titel.
De sympathie van de schrijver ligt dikwijls aan de kant van de minder bedeelde, de minder be-

schaafde man, die buiten het dorp woont alsof hij uitgeworpen is, ergens naar achteraf in een gehucht. Zo woont „een mens van goede wil" ergens „op het hoogveld"; Carla komt terecht in een hut aan de bosrand; in „De verloren zoon" komt ook iemand voor, afkomstig van het hoog-heike bij Nazareth.
En tenslotte: Boven allerlei figuren die ons minder sympathiek aandoen rijst altijd iemand uit, die ons weer in „de mens" zal doen geloven. Óf vanuit het karakter, óf vanuit een humanistisch standpunt, of zelfs vanuit een christelijke optiek komt iemand tot het goede en wordt het kwaad overwonnen.
En hiermee raak ik natuurlijk aan Walschaps' levensbeschouwing. Daarover zal ik het nú niet expliciet hebben. U moet maar proberen aan de hand van een aantal te bespreken werken zelf te zien waar Walschap staat en hoe u zijn boeken gaat lezen.
Daarover zal ik in de volgende aflevering iets schrijven.

Persschouw

Over de evangelische beweging

In „Kerknieuws" (thans onder eindredactie van B. van der Ros) stond een verslag van een tweedaagse konferentie van de Evangelische Alliantie, die in de maand januari te Dalfsen werd gehouden. Op de konferentie sprak o.a. Prof. dr K. Runia uit Kampen, die een referaat hield over de vraag: **„Wat kunnen evangelischen van reformatorischen leren?"**
Onder het kopje: **drempels** lezen we dan vervolgens in „Kerknieuws":

„Prof. Runia legde uit, dat de evangelische beweging uit drie lagen is opgebouwd. De onderste laag is de Reformatie en komt o.m. tot uitdrukking in de nadruk, die wordt gelegd op het onvoorwaardelijk gezag van de Heilige Schrift. De tweede laag is het piëtisme, wat blijkt uit het belang, dat gehecht wordt aan een persoonlijk geloof en een persoonlijke heiliging. De derde laag is die van de opwekkingsbewegingen van de achttiende en negentiende eeuw, tot uitdrukking gebracht in de sterke missionaire drang. Vervolgens ging hij in op de z.i. zwakke plekken bij de evangelischen. Hij constateerde, dat evangelischen geen gemeenschappelijke theologie hebben, maar eerder enige aversie tegen wetenschappelijke theologie. Dit wreekt zich o.a. door een gebrek aan zicht op de eenheid van de Schrift, wat leidt tot allerlei vormen van biblicisme. Dit laatste manifesteert zich m.n. op het gebied van de eschatologie. De gereformeerde hoogleraar benadrukte, dat we de Schrift vooral sámen moeten horen en sámen verstaan.
Prof. Runia waarschuwde verder voor teveel nadruk op het persoonlijke en eigen ervaringen. De kerk is geen optelsom van losse gelovigen, maar de gemeenschap van Gods volk! Daarom horen ook de kinderen erbij en worden zij gedoopt: God vervult zijn verkiezende liefde in de bedding van het verbond. Hiermee raakte de referent ook een andere z.i. zwakke plek onder evangelischen: het te weinig oog hebben voor het geheim van de verkiezing. Weliswaar gaat het om een gematigde vorm van Wesleyaans Arminianisme, maar ook daarin blijft er teveel afhangen van de mens, die het heil aanneemt. Prof. Runia: „Maar ook mijn aannemen is Gods werk. Dat is juist ook de troost van de verkiezing; alles is aan Hem te danken en dus ligt alles in Hem ook vast!"
Tenslotte noemt de spreker dan de z.i. zwakste plek van de evangelischen: de leer van de kerk. Hij sprak zelfs van de valse leer van het geestelijke, onzichtbare lichaam van Christus. Gelovigen horen thuis in de concrete en zichtbare gemeente. In die zichtbare kerk is een reveil, een reformatie nodig. Daartoe zouden evangelischen hun geestelijke kracht moeten aanwenden, was de wens en hoop van Prof. Runia".

—o—

Het blijkt opnieuw, dat Verbond, ambt en kerk in geding zijn. Dat zijn drie belangrijke noties, die nooit verwaarloosd of geëlimineerd mogen worden. In een zinnig gesprek zullen deze noties steeds weer onderdeel van de diskussie vormen. Welke steun we dan hebben te vragen en te verwachten van de evangelischen is mij niet helemaal duidelijk. Zeer zeker hebben we een nieuw élan nodig. En wat dat betreft kunnen we het één en ander van de evangelischen leren. Maar het woord reveil ligt mij te zeer in de emotionele sfeer. Het is ook niet sterk belijnd.
De term reformatie heeft een duidelijke inhoud. Reformatie betekent immers terugkeer naar de oude vorm. Niet, omdat die vorm als zodanig het zou doen. Maar omdat die vorm beproefd is gebleken in de loop van de kerkhistorie als de vorm, die ontleend is aan en terugvoert naar de H. Schrift en de kerkelijke belijdenis.
We zijn overigens erg dankbaar voor de woorden, die Runia heeft gesproken. Hij aarzelde niet om op een gegeven moment te spreken van een valse leer. Dat is niet meer „in". Maar we hebben er niets aan als we de zaken bemantelen met gemoedelijke woorden, die het hart van de kwestie niet raken. Een scherpe analyse tilt een diskussie op een verantwoord niveau. En het is heel goed oog te hebben voor het geheim van Gods

ISRAËL ZIEN (3)

In en bij Tiberias

De tocht van Samaria naar Tiberias roept allerlei herinneringen op aan de bijbel. Je gaat door de vlakte van Jizraël en je ziet de heuvels van Gilboa, je rijdt langs een wegwijzer naar Nazareth en ziet de Tabor. En nadat je al een blik hebt geworpen op het meer van Galilea kom je in Tiberias, een stad waarvan het niet bekend is of de Here Jezus daar ooit is geweest.
In Joh. 6 : 1 lezen we dat de Here Jezus naar de overzijde van de zee van Tiberias ging en in vers 23 van hetzelfde hoofdstuk staat, dat er uit Tiberias een aantal scheepjes kwam. In Joh. 21 : 1 lezen we van de verschijning van Jezus bij de zee van Tiberias. En daarmee houdt het wel op.
Tiberias was in de dagen van de Heiland een heel jonge plaats. Met de bouw werd begonnen in het jaar 26. Koning Herodes Antipas liet Tiberias bouwen, o.a. met het doel hier een steunpunt te krijgen voor de romeinse èn zijn eigen positie. De bevolking van de steden in de buurt was sterk gekant tegen de bouw van de nieuwe stad en voor veel joden was Tiberias (genoemd naar keizer Tiberius) een onreine plaats. Later, in de laatste jaren van de eerste eeuw ging men anders tegen Tiberias aankijken. Door oorlogen en verwoestingen heen was Tiberias overeind gebleven en het meer van Galilea (ook wel meer van Gennesareth) kreeg een nieuwe naam: meer of zee van Tiberias. Het is Johannes die als enige

Terloops...

DOOR
P. C. VAN WIJK
ZALTBOMMEL

der evangelisten deze nieuwe naam noemt.
Tiberias is prachtig gelegen aan het water. Het klimaat is er heerlijk (het meer ligt ruim 200 meter onder zeeniveau), maar het kan op het water wel eens flink stormen (Marc. 4 : 37). Het land aan de Noord-westelijke oever van het meer werd wel Gennesareth genoemd.
In Matth. 14 : 34 lezen we dat Jezus met zijn discipelen het meer oversteekt om in Gennesareth aan wal te gaan.
In het oude testament wordt gesproken over de zee Kinneret (Num. 34 : 11; Joz. 13 : 27).
De omgeving van het meer is, evenals het meer zelf, erg mooi. De grootste lengte is 21 km. en de grootste breedte is 12 km.
Het mooiste is helemaal om het meer te rijden en van tijd tot tijd uit te stappen en naar de oever te lopen. Hier, bij dit meer, heeft Jezus gewandeld, hier heeft Hij duizenden op wonderbare wijze te eten gegeven. Volgens de overlevering is de berg der zaligsprekingen aan de noordzijde van het meer, vlak bij de ruïne van Kapernaum. Iets ten Noorden van Tiberias ligt Migdal of Magdala. Uit deze buurt kwam Maria Magdalena (zie Matth. 15 : 39: Magadan; Marc. 8 : 10: Dalmanuta).
Ik noemde de berg van de zaligsprekingen al. Boven op deze berg staat een kerk, die in 1937 door het bewind van Mussolini werd geschonken. De naam van Mussolini is inmiddels verdwenen, maar de datum van de bouw is o.a. alsvolgt aangegeven: XV Italica Gens, d.i. in het vijftiende jaar, het Italiaanse volk. Het getal 15 duidt op 15 jaar fascisme in Italië. Het uitzicht op het meer is vanaf deze plaats buitengewoon mooi.
Zes kilometer ten Noorden van het meer ligt Chorazin. De prediking van Jezus heeft in deze plaats geen vruchten nagelaten. Jezus bestraft deze stad (Matth. 11 : 21). In de dag van het oordeel zal het voor Tyrus en Sidon verdragelijker zijn dan voor Chorazin.
Tenslotte noem ik van de plaatsen aan het meer nog Kapernaum. Er zijn hier heel oude restanten blootgelegd. Er zijn overblijfselen van een synagoge uit de vierde eeuw of iets eerder. En inscriptie op een van de zuilen herinnert aan Herodes, de zoon van Monimos, en zijn zoon Justus. Er zijn resten van huizen en een kerk, terwijl reeds eeuwen lang de plaats wordt gewezen waar het huis van Petrus zou hebben gestaan. Je bent bij deze opgravingen niet zo maar uitgekeken en opeens bedenk je dan dat Jezus hier in deze buurt heeft gewoond (Matth. 4 : 13).
Het meer van Galilea is belangrijk voor de visserij, maar ook voor de aanvoer van zoet water via buisleidingen naar het Zuiden. Daar, in de Negev, bloeit de woestijn dank zij het water uit het Noorden.

verkiezende liefde. Het woord liefde wil ik zeker in dit verband onder geen enkel beding missen. Het is de taal van de Bijbel! En als we daar geestelijk ingroeien zullen we vanzelf gaan verstaan en ervaren, dat er inderdaad genade voor nodig is om genade aan te nemen. Dat is onze troost!

O. Mooiweer, Enschede

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Maassluis

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op ds W. van der Veer van de gemeente Rijsbergen (N.B.).

Ned. Geref. Kerk van Dalfsen

Het adres van ds J. van Atten is thans: Polhaarweg 36, 7721 DX Dalfsen, tel. 05293-4273.

Ned. Geref. Kerk van Haren (Gr.)

Candidaat G. J. Lakerveld te Apeldoorn heeft het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep aanvaard.

Ned. Geref. Kerken regio Zuid

In de vergadering van 31 januari 1986 werd besloten preekconsent te verlenen aan de heer H. van Winkelhoff, Jac. Oppenheimstraat 14, 5652 HA Eindhoven voor de duur van één jaar tot 1 februari 1987.
Tel. 040-515687.

VU reikt prijs uit aan dr K. van der Toorn

Amsterdam – Dr Karel van der Toorn heeft aan de Vrije Universiteit te Amsterdam de „Bulthuis van Oosternielandprijs" ontvangen. Deze prijs wordt eens in de drie jaar toegekend voor een wetenschappelijke studie. Ditmaal vanwege de uitstekende kwaliteit van zijn proefschrift 'Sin and sanction in Israel en Mesopotamia' (zonde en straf in Israël en Mesopotamië). Van der Toorn promoveerde in oktober j.l. tot doctor in de godgeleerdheid. De prijs (*f* 5.000,–) is hem overhandigd door prof. dr P. J. D. Drenth, voorzitter van de stichting Bulthuis van Oosternieland en rector-magnificus van de VU.

Uit breder kring

Nationale Europadag: motto „ons continent een zendingsveld"

Wederom herinnert de Evangelische Zendings Alliantie u aan de grote nationale Europadag, welke gehouden wordt op 15 maart te Utrecht. Dit is de eerste informatiedag over zending in Europa in zijn soort.
Een grote hoeveelheid informatie wordt duidelijk en in afgerond geheel aangeboden door 5 Bijbelscholen en talloze in Europa werkzame zendingsorganisaties.

Aan de orde komen: stadszending met problematiek in 30 Europese steden van meer dan 1 miljoen inwoners. Studentenwerk en het belang van christelijk kader. Vervreemding en relatieproblemen en geloof en wetenschap worden belicht en methodieken aangereikt. De media vormen een nieuwe uitdaging als radio, t.v., video, etc. Opleidingen, methodieken en nazorg komen aan de orde. Ethnische minderheden is een ander belangrijk seminarium. Kulturen en ideologieën plaatsen een enorme uitdaging aan de Europeaan. Voorts zullen nog de volgende seminaria gehouden worden: zendeling worden, gemeentestichting, kinderwerk, lektuurwerk en „Eurovideo". Hier draait 'The lost continent' en 'Mission 87'.
Het organiserend comité Europadag nodigt u uit om van half 10 tot 4 uur deze dag bij te wonen en daarmee tot een sukses te maken. Het adres is College Blaucapel, Winklerlaan 373, Utrecht Tuindorp-Oost. Inlichtingen tel. 050-181425. De toegang is gratis.

Oproep aan jonge actieve mensen

Commissie Kerk & Recreatie Enter, bestaande uit de Geref. en Herv. kerk uit Enter, de Chr. Geref. kerk uit Almelo en de Chr. Geref. en Ned. Geref. kerk uit Hengelo, zoekt weer jonge mensen, die twee weken van hun zomervakantie kunnen missen voor evangelisatie op camping Lindenweerd in Enter.
Hier wordt van alles georganiseerd om de campinggasten een fijne vakantie te bezorgen; zoals kampdiensten, zangdiensten, koffiebars, kinderclubs en dagsluitingen, maar ook volleybaltoernooien, puzzeltochten en vossejacht, enz.
Om je goed voor te bereiden, wordt er in mei een instructieweekend gehouden.
De perioden waarvoor je je beschikbaar kunt stellen zijn:
Eerste team: 5 juli t/m 19 juli;
Tweede team: 19 juli t/m 2 aug.;
Derde team: 2 aug. t/m 16 aug.

Voor meer inlichtingen en/of opgave bel of schrijf naar: Mevr. G. Hoekstra-Meinen, Louis Saalbornstraat 2, 7558 ST Hengelo, tel. 074-771230.

Als glas in de zon
't Lag zomaar in het grint: een stukje glas.
Een ding van niets, waar niemand naar zou talen.
Maar in het zonlicht lag het fel te stralen
alsof 't een helder brandend vuurtje was.

Laat mij Heer, als dat scherfje glas, zo klein,
zo nietig, liggen in Uw heil'ge handen.
Beschijn mij dan, opdat ik doe ontbranden
de harten die nog koud en kleurloos zijn.

E. IJskes-Kooger

God schonk ons opnieuw een zoon en broertje

Michiel

W. in 't Hout
H. in 't Hout-Woensdregt
Elise
Lydia
Eljo
Willem

14 februari 1986
Buitensingel 12, 6951 AZ Dieren

Aangeboden: 6 dl. z.g.a.n.

CHR. ENCYCLOPEDIE
voor *f* 325,— en 9 dl. z.g.a.n. Bijbelverkl. van M. HENRY voor *f* 450,—.
Gezamenlijke prijs *f* 750,—.

Brieven onder nr. 21-2 bur. Opbouw, Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.

DRUKWERK
Keuze uit meer dan
1000
geboorte- huwelijks- en gelegenheidskaarten
Bij geboorte en huwelijk ontvangt u een felicitatiepakket.
DRUKKERIJ „STEENBERGEN"
Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist
03404-22452 (sinds 1901)

PLAATS UW FAMILIEBERICHTEN IN DIT BLAD!

„God is ons een toevlucht en sterkte."

Met droefheid delen wij U mede dat in vrede is ontslapen mijn lieve Vrouw, onze lieve Moeder en Oma

ANNA OVERDUIN
echtgenote van Marinus Mijwaard

Ze telde 60 jaren.

Door het geloof geleefd. — In det geloof gestorven.

De begrafenis zal plaatsvinden te Rijsbergen op zaterdag 22 februari a.s. om 11.30 uur. Vooraf zal om 10.00 uur een afscheidsdienst worden gehouden in de kerkzaal van de Ned. Geref. Kerk, Gommerstraat 87 te Rijsbergen.

Gelegenheid tot condoleren op donderdag 20 februari vanaf 19.00 uur aan het huisadres Min. Verschuurstraat 10 en na de begrafenis in de kerkzaal.

M. Mijwaard
Arja Ruder-Mijwaard
Ton Ruder
Alexander en Alfons
Lina van Yperen-Mijwaard
Hans van Yperen
Anke
Coba Mönch-Mijwaard
Frans Mönch
Thomas en Martine
Gerda Mijwaard-Adhekker

18 februari 1986
Min. Verschuurstraat 10, 4891 AD Rijsbergen

ONDERWIJSCONGRES

VERBAND VAN SCHOLEN VAN GEREFORMEERDE BELIJDENIS

Op zaterdag 1 maart a.s. in het Congrescentrum 'De Aker' te Putten.
Aanvang 11.00 uur
Spreker: Drs C. M. v. d. Hoek, Dir. Chr. Schoolbegeleidingsdienst 'Centraal Nederland', te Nunspeet.
Onderwerp: 'WELKE GEVAREN BEDREIGEN HET CHRISTELIJK BASISONDERWIJS'.

Aanvang middagvergadering om 13.30 uur.
Beantwoording vragen en discussie over het onderwerp.
Sluiting plm. 15.45 uur.
Gelegenheid tot het gebruiken van een lunch.

Alle belangstellenden hartelijk welkom.